

CHARAKTERISTIKA JIŽNÍ ČÁSTI ZÁPADNÍHO VÁLČIŠTĚ

Pro úspěšné řešení cílů války má velký význam nejen správné vyhodnocení, ale především správné využití prostoru jako faktoru, který může přispívat k dosažení vítězství, nebo je ztěžovat. Vlastností prostoru jako je rozměr, rozmístění hmotných objektů a předmětů i dalších skutečností využívá vojenská geografie při zkoumání válčišť, při hodnocení strategických, operačních a taktických směrů. Přitom bere v úvahu nejen rozměry válčiště, ale i vzájemné působení takových prvků jako je reliéf terénu, přírodní a umělé překážky a úkryty, půda, stav komunikací, přírodní a surovinové bohatství.

Za velmi důležitý prvek hodnocení válčiště považujeme hustotu a stav obyvatelstva, stupeň rozvoje výrobních sil, vědy, charakter společenského a státního zřízení, produktivitu práce a efektivnost využívání lidských a materiálových zdrojů a výrobních možností. Hlavním předmětem zájmu vojenské geografie je tedy **studium, rozbor a vyhodnocování válčišť, strategických a operačních směrů a prostorů.**

Podle své polohy a charakteru povrchu mohou být válčiště kontinentální, oceánská a mezikontinentální. Poslední výzkum a využívání orbitálních stanic umožňuje i vymezení pojmu kosmické válčiště.

Velké rozměry soudobých válčišť vytvářejí velmi různorodé podmínky v jed-

notlivých prostorech válčiště, což souvisí i s nerovnoměrným rozmístěním ekonomických zařízení, surovinových zdrojů a objektů operační přípravy válčiště. Vzhledem k tomu je struktura válčišť různorodá a vychází z objektivních podmínek území jednotlivých států v prostoru daného válčiště.

Struktura evropských válčišť

Z vojenskopolitického a vojenskogeografického hlediska jsou pro vedení možné války rozhodující evropská válčiště. Tato mají vzhledem k poloze Evropy (tvoří s Asií jeden celek, od ostatních kontinentů jsou oddělena oceány a moři) velký vojenský význam, zejména v souvislosti s existencí dvou protichůdných vojenskopolitických uskupení v této části světa.

Evropský prostor tvoří v souladu se zásadami vymezení a určování válčišť v soudobých podmínkách vedení operací tzv. evropskou skupinu válčišť, která zahrnuje tři kontinentální válčiště (západní, severozápadní a jihozápadní) s odlišnými podmínkami pro vedení pozemních, vzdušných i námořních operací.

Nejdůležitějším z nich je **západní válčiště**, na jehož území je řada vyspělých socialistických a kapitalistických států se značně rozvinutou ekonomikou a velkým vojenským potenciálem. Zahrnuje Bělorus-

kou SSR, části Ukrajinské a Litevské SSR, PLR, NDR, ČSSR, Rakousko, Švýcarsko, Španělsko, Irsko a státy koalice NATO — NSR, Belgie, Nizozemsko, Lucembursko, Francie, V. Británie a Portugalsko.

Součástí západního válečného pásu jsou důležité strategické prostory západní Evropy, Britských ostrovů a západního Středomoří. Jejich dosažení umožňuje výhodný strategický směr Berlín—Paříž—Madrid a celá skupina operačních směrů frontového a armádního typu. Západní válečné zahrnuje tedy převážnou část evropského kontinentu s přílehlými prostory moří o celkové ploše více než 4,5 mil. km². Jeho délka je ve směru severovýchod—jihozápad asi 4000 km a šířka se pohybuje od 750 do 2000 km.

Značná část válečného pásu vzhledem k přírodním terénním podmínkám, dostatečné hustotě i kapacitě komunikační sítě, výhodným podmínkám pro pohyb, rozvíjení, manévru, využití bojové techniky a součinnosti druhů vojsk umožňuje vedení pozemních i vzdušných operací velkého rozmachu a ve vysokém tempu. Významné mořské průlivy jako je La Manche, Gibraltar, Skaderrak, Svatojiřský a Severní průliv umožňují vedení rozsáhlých námořních operací i součinnost námořních sil s pozemními silami ve všech přímořských oblastech západního válečného pásu.

Severozápadní válečné páso (které navazuje na západní válečné páso) zahrnuje severozápadní části území SSSR, Finsko, Švédsko a státy NATO — Norsko, Island a Dánsko

Základní charakteristika jižní části západního válečného pásu

Přes všechny snahy států socialistického společenství o mírové soužití států s různým společenským zřízením se agresivita imperialismu nesnížila. Její projevy a formy jsou naopak mnohotvárnější. Vojenská síla i nadále zůstává hlavním prostředkem nátlaku imperialismu při prosazování jeho mocenskopolitických záměrů. Nadále pokračuje v intenzivní přípravě ozbrojených sil všeobecného i speciálního určení a v přípravě území států západní Evropy na vedení války. V tomto smyslu se připravuje NSR, jako čelní představitel aliance NATO na evropském kontinentu.

Přímé sousedství naší ČSSR s NSR naznačuje, že sledovaným prostorem ČSLA je a bude jižní část západního válečného pásu. Tento prostor můžeme vymezit na severu jižními okraji Středoněmecké vysočiny a na jihu hřebety Alp. Šířka prostoru je asi 240—300 km a hloubka okolo 400—500 km. Celková rozloha 140 000 km² představuje

s přílehlými moři. Jeho význam zvláště při strategické prostoru skandinávských a baltských průlivů.

Jihozápadní válečné páso tvoří část Ukrajinské SSR, Moldavská SSR, MLR, RSR, BLR, SFRJ, ALR, Řecko, Itálie, západní část Turecka, západní část Arabského poloostrova a východní část pobřeží Afriky. Jádro tvoří Středozemní moře s jeho ostrovy, zálivy a pobřežními oblastmi středomořských států. Podle názoru představitelů NATO stává se Středozemní moře rozhodujícím strategickým prostorem jihozápadního válečného pásu. Je to pochopitelné zvláště z hlediska snah NATO o udržení vlivu v Africe, na Středním východě a ve Středomoří.

Strategicky důležité jsou mořské úžiny a průlivy, které zabezpečují námořní cesty mezi Blízkým východem, Asií a přístavy v jižní a západní Evropě. Významné postavení zaujímá ostrov Malta, který spolu s ostrovem Pantelleria střeží Sicilský průliv.

Evropská skupina válečných páso se územně prolíná, válečné páso se navzájem doplňují a vytváří tak v podmínkách koalicičního charakteru války jeden z rozhodujících prostorů možné války. Tomu odpovídá rovněž i stav operační přípravy válečného pásu, rozmístění a přípravy vojsk obou koalicí. Místo a úloha vlastních ozbrojených sil v rámci koalice vychází z jednotné klasifikace válečných páso, jejich prostorového vymezení a rozdělení.

asi 55 % území NSR, kde žije asi 45 % jejího obyvatelstva. Prostor zahrnuje i část území za řekou Rhein o hloubce asi 80 až 110 km. Na východě navazuje na tento prostor území ČSSR.

Pestrost terénních tvarů prostoru skýtá odlišné podmínky pro vedení operací a umožňuje rychlé tempo v úzkých pásích na jednotlivých směrech. To je dáno pásy horských překážek, zvláště vodními toky a narůstající zastavěností prostoru.

Roviny a mírně zvlněný terén představuje asi 20 %, vrchovina 30 % a hornatiny asi 10 % popisovaného území. Pahorkatiny zaujímají souvislé plochy území Bayern, Baden-Württemberg a předhůří Alp. Hlavní překážky manévru, kde je pohyb omezen převážně na komunikace, jsou zalesněná pohoří Böhmerwald, Schwarzwald, Odenwald, Spessart, Pfälzerwald a Vosges, hluboká od 20—60 km.

Osídlení oblasti je poměrně husté, avšak nerovnoměrné. Převážná část prů-

myslu je soustředěna do celé řady větších sídlišť a jejich okolí (jako např. MÜNCHEN, NÜRNBERG, STUTTGART, KARLSRUHE atd.). Méně osídleny jsou prostory pohorí, kde obyvatelstvo žije převážně v údolních obcích a menších městech.

Na popisovaném území ztěžuje manévry značné množství vodních toků. Řeky středního a velkého rozměru jsou od sebe vzdáleny asi 100 km, menšího rozměru do 30 kilometrů. Pro možné zpomalení pohybu a ztížení manévru budou určující řeky Rhein, Donau, Main, Neckar a Mosel. Ostatní řeky mohou zpomalit tempo operací jen na směrech a v prostorech, kde tekou hluboce zařiznutými údolími a bažinatými prostory, nebo po dlouhotrvajících deštích. Dunajské přítoky pak v období tání alpských ledovců a sněhu. Umělé kanály, které vedou často podél vodních toků, zvyšují obtížnost překonání řek a budou vyžadovat úpravu přístupových cest.

Klimatické podmínky odpovídají podmínkám v ČSSR, v některých oblastech jsou mírně drsnější. Nejvíce vodních srážek je v červenci a srpnu. Sněhová pokrývka závisí na nadmořské výšce a v průměru trvá tři měsíce. Směrem na západ průměrné teploty stoupají. Časté mlhy v jarních měsících i na podzim a nízká vrstevnatá oblačnost bude ztěžovat průběh operací, použití letectva a součinnost s ním.

Lesní porosty pokrývají necelých 30 % plochy a soustřeďují se převážně do horských oblastí. Jsou ponejvíce jehličnaté, nebo smíšené, v nížinných polohách a dále na západ listnaté. V údolích řek převládají vlhké, lužní lesy s málo únosnou půdou.

Komunikační podmínky jsou výhodné a hustota silniční a železniční sítě odpovídá požadavkům soudobých operací. Základ tvoří dálnice a spolkové silnice, na které navazují zemské a okresní silnice. Převážná část silnic má těžký povrch vozovky (asi 56 %), ostatní silnice lehký povrch (asi 34 %). Většina velkých měst má zřízené objezdy. Průměrná vzdálenost mezi podélnými silničními tahy je 8–10 kilometrů, v horských oblastech 15–20 kilometrů. Rokadní pohyb i manévry vojsk zabezpečuje dostatek výkonných komunikací ve směru sever–jih.

Významnou roli hraje vnitrostátní říční doprava, na niž připadá 30,4 % veškeré vnitrostátní dopravy, především vysokotonážních, velkorozměrových a sybkých materiálů.

Systém dálkových potrubí umožňuje dopravu ropy a jejích derivátů, zemního ply-

nu i svítiplynu a dalších produktů petrochemie. Jeho délka (asi 1600 km) umožňuje dopravu 80–90 miliónů tun ropy a asi 10 miliónů tun dalších produktů ročně. Tyto jsou také hlavním prostředkem dopravy pohonných hmot pro ozbrojené síly NATO na západním válečném frontě. Značně rozvinuta je i letištní doprava, jejíž všechna větší letiště mohou být použita pro vojenské účely. Nejvyšší letiště jsou vybudována v povodí řeky Rhein a v letištním rájůnu kolem města MÜNCHEN a v prostoru Strasbourg, to je v hloubce 150–350 km na území NSR a v hloubce asi 500 km na území Francie.

Po stránce vojenskoeconomické tvoří jižní část NSR významnou součást ekonomiky NSR. Charakteristickým rysem je koncentrace průmyslu ve velkých centrech a průmyslových střediscích, zejména v údolí řeky Rhein. Východní část země Bayern je zemědělsko-průmyslovou oblastí. Válečná ekonomika je velmi zranitelná především v oblasti dopravy základních surovin (ropy, uhlí, rud) a energetiky.

Nejdůležitější oblastí energetiky je území Saarland, které představuje asi 10 % celostátní produkce. Těžba hnědého uhlí, ropy a zemního plynu v jižní části NSR, kromě prostoru Saarland nemá podstatný vliv. Uranové rudy jsou v pohorí Fichtelgebirge, v jižní části pohorí Schwarzwald a u Birkenfeld, kde je ložisko nejmohutnější.

Tepelné elektrárny dodávají asi 95 % elektrické energie a jsou rozmístěny převážně v blízkosti uhelných zdrojů a v průmyslových oblastech. Z vodních elektráren je 60 % rozmístěno na území Bayern převážně na vodních dílech alpských řek a horním toku řeky Rhein. Z celkového počtu jedenácti jaderných elektráren je jich na popisovaném území sedm. Jaderné reaktory mohou dodávat štěpný materiál pro desítky jaderných náložů ročně.

Rozšířený je zde i zbrojní, letecký, chemický, automobilní i elektronický průmysl, který se rámcově podílí z 1/3 na celostátní produkci.

Vojenskopolitické podmínky potvrzují skutečnost, že v jižní části NSR jsou rozmístěny útvary a svazky 2. a ze značné části i 3. a západoněmecké armády a části 5. a 7. a USA. Kromě toho je zde značná část západoněmeckého a amerického letectva a jednotky teritoriální obrany. Největší koncentrace vojsk je ve spolkové zemi Rheinland-Pfalz a v pohraničním prostoru s ČSSR.

Operační příprava prostoru stále pokračuje a v současné době je zaměřena na zvýšení odolnosti objektů leteckých sil, zvyšování kapacity skladů a zlepšení pod-

mínek uskladnění zásob. Dokončují se úpravy záložních letišť na dálnicích a pokračuje údržba vybudovaných zařízení jako palebných postavení PLRS, stanovišť radiolokačních prostředků, prostředků radioelektronického boje a objektů k řízení leteckého provozu.

V ekonomické oblasti je důraz kladen na odolnost objektů proti účinkům jaderných i klasických zbraní, na vytváření podmínek k rychlému a organizovanému přechodu národního hospodářství na válečnou ekonomiku a k využití přírodních objektů k ukrytí živé síly i výrobních kapacit.

Objekty operační přípravy k zabezpečení pohybu vlastních vojsk (brody, náhradní přepraviště a úprava komunikací) a ke ztížení pohybu a manévru protivníka (zářarasy, objekty připravené k ničení) byly zřizovány v minulých etapách výstavby.

Nyní je úsilí zaměřeno na jejich údržbu, modernizaci a zkvalitňování. Největší množství těchto objektů je v pohraničním prostoru, v oblasti pohoří Schwarzwald, v povodí řek Donau a Neckar a v údolí řeky Rhein.

Tento stručný přehled vojenskogeografických podmínek jižní části západního válečného území ukazuje na poměrně dobré podmínky pro vedení operací. Řada výhodných prostorů s dobrými komunikačními poměry umožňuje rychlý pohyb, rozvinutí a manévry vojsk. Avšak značná část nevýhodných prostorů spolu s opatřeními operační přípravy území bude klást vysoké nároky na přípravu a organizaci odpovídajícího manévru i na jeho vlastní řízení.

Všechny údaje svědčí o intenzivní operační přípravě území v tomto prostoru, kterou organizují jak orgány NATO, tak i velení západoněmecké armády.

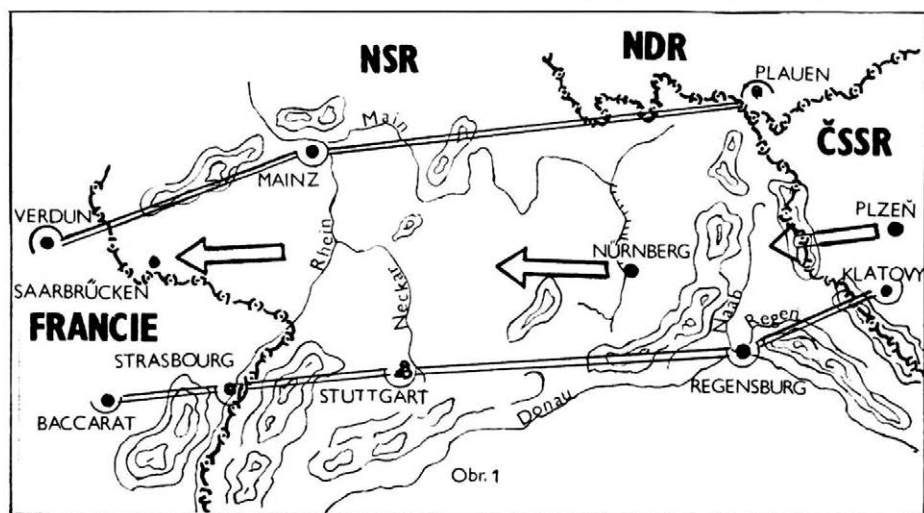
Operační směry jižní části západního válečného území

Jižní částí západního válečného území vede pražsko-sárský (norimberský) a přálpský (mnichovský) operační směr. Oba operační směry jsou armádního typu a jsou součástí hornorýnského operačního směru frontového významu. Jako výhodnější z nich se jeví pražsko-sárský operační směr.

Vychází ze severní části území ČSSR a vede územím spolkových zemí Bayern, Baden-Württemberg, překračuje řeku Rhein a ústí do Sársko-lotrinské průmyslové oblasti — viz obr. 1.

Šířka pásma je 130–160 km a jeho hloubka kolem 400 km. Terén je převážně zvlněný, dobře průchodný, plně umožňuje součinnost vojsk. V jednotlivých částech pásma jsou však podmínky rozdílné. Západně státní hranice ČSSR do hloubky 25–50 km převládají horské hřbety Fichtelgebirge a Oberpfälzer Wald, kde je pohyb bojové techniky vázán na komunikace a podmínky pro rozvíjení vojsk jsou omezené.

V údolí řeky Naab (šířka 50–100 m, hloubka až 1,5 m) je terén poměrně pří-

Obr. 1

znivý, avšak další postup poněkud ztěžuje vysočina Fränkische Alb svými zalesněnými svahy a zařiznutými údolími. Mezi sídlišti Bamberg a Nürnberg je souběžně s řekou vybudován Main Donau kanál (šířoký 55 m, hluboký 4–4,25 m), místy zařiznut až 15 m pod okolním terénem, nebo veden k překonání údolí i nad úrovní terénu v akvaduktech. Sklon jeho břehů je 1 : 3. Řeka Naab spolu s východními výběžky Fränkische Alb vytváří výhodnou obrannou čáru. Prostor severně Nürnberg je široce zastavěn.

Dále na západ až po řeku Neckar (šířka 65–100 m, hloubka 2–3 m) jsou podmínky pro vedení operace výhodné. Řeka Neckar a zalesněná pohoří Spessart a Odenwald vytvářejí přírodní obrannou čáru na přístupech k řece Rhein a do výhodného prostoru území k Raichgau, které tvoří dobře průchodná pahorkatina mezi jižními svahy Odenwald a severními výběžky Schwarzwald.

Řeka Rhein (na tomto směru široká 200–400 m, hluboká 4–6 m) spolu s Grand Canal D'Alsace (šířokým 120 až 150 m, hlubokým 6–9 m) a následným pohořím Vosges a Pfälzer Wald vytváří překážku operačního významu. Při násilném přechodu je nutné počítat s možnostmi umělých záplav, plochami mokřin a nedostatkem únosných cest v prostorech lužních lesů. Poměrně dobré podmínky pro zřizování přepravišť jsou v úsecích Karlsruhe–Rastatt, jižně Freistett a severně Markolsheim.

Komunikace na pražsko-sárském ope-

račním směru jsou hustě rozvinuty. Základ tvoří 4 kvalitní, výkonné silniční tahy a 3 železniční tahy. Rokádních silnic a železničních spojek je dostatek. Nejzranitelnějšími místy komunikační sítě jsou dopravní uzly a mosty přes řeku Rhein a Neckar.

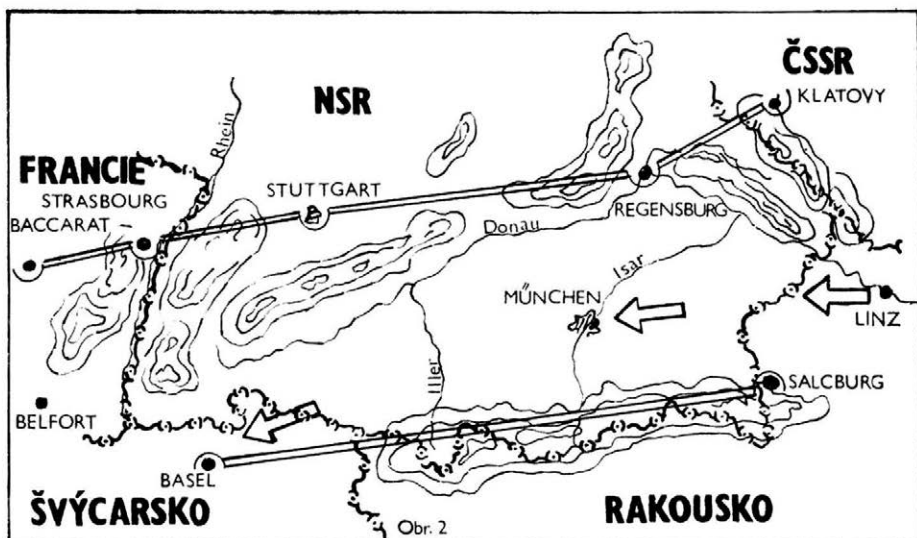
V pásmu směru jsou významné průmyslové oblasti (Saarland), řada průmyslových a ekonomických center (Nürnberg, Stuttgart, Frankfurt a. M., Mannheim a další). Kromě toho jsou zde rozmístěny vojenské sklady, jaderné elektrárny a mnoho letišť.

Vedení operace na pražsko-sárském směru předpokládá překonání 1–2 horských překážek o značné hloubce, jednu velkou a 2–3 střední řeky a větší množství malých řek.

Přálpský operační směr — viz. obr. 2.

Vychází z prostoru jižních Čech a přilehlého prostoru Rakouska a vede jižní částí Bavorska a Bádenska-Württemberska přes údolí horního Rýna a ústí v prostoru Belfortské (Burgundské) brány.

Šířka pásma se pohybuje od 140–170 kilometrů a hloubka je asi 550 km, k řece Rhein pak 400 km v severní a 500 km v jižní části pásma. Terénní podmínky jsou na přálpském operačním směru složitější, než na pražsko-sárském. Výrazné překážky od státní hranice po řeku Donau tvoří pohoří Šumava a Bayerische Wald, které spolu s vybudovanými zařízeními pro ničení a zatarasení vytváří s řekou Donau

těžko prostupný prostor, kde je pohyb bojové techniky omezen na komunikace.

Řeka Donau v úseku Regensburg—Passau je široká 120—180 m, hluboká 2,5 až 4 m. Přístupy k ní ztěžují četné mokřiny a lužní lesy. Směrem proti proudu od Regensburg po Kelheim má řeka rychlý tok a poměrně příkré břehy. V rámci operační přípravy území jsou zde vybudované přístupové komunikace a náhradní přepraviště.

Terén jižně řeky Donau je zvlněný až rovinatý. Pohyb však omezují pravobřežní přítoky Donau svými zařízeními a balvanitými řecišti, které v době tání sněhu v pohoří Alp mají prudký tok a zvýšený stav vody. Řeky Isar a Lech tvoří výhodné obranné čáry a destrukcí přehrad na jejich horních tocích lze jejich obranný charakter zvýšit.

Průchodnost rozsáhlých bažinatých a zamokřených prostorů severně Münchenu byla melioracemi podstatně zvýšena. Destrukce připravovaných zařízení lze však oblast znovu zatarasit.

V prostoru horního toku Donau omezuje rozsáhlé jezero Bodensee a jižní část Schwäbische Alb prostor pro manévry a rozvinování vojsk. Na západě ztěžuje přístup k řece Rhein pohoří Schwarzwald, které je hustě zalesněné, s komunikacemi v hloubce zařízených údolích s velkým

nedostatkem objížděk. Pro překonání je poněkud výhodnější jeho jižní a z části i střední část. Neprůchodnost prostoru mohou zvýšit destrukční opatření na jednotlivých přechodech Schwarzwald.

Řeka Rhein spolu s kanálem D'Alsace je i v tomto pásmu obtížně překonatelným prostorem. Její šířka se zde pohybuje od 140—150 m a hloubka kolísá od 1,5 do 4 m. Vlastní kanál má charakter obdobný jako na pražsko-sárském směru.

Základ komunikační sítě tvoří 3 výkonné dálkové tahy. Nejzranitelnější jsou komunikační uzly München, Ingolstadt, Augsburg a Ulm, dále mosty přes Donau, Rhein, Isar a Lech.

Prostor jižní části západního válečného vytváří pro vedení operací poměrně výhodné podmínky. Omezená možnost manévru je do hloubky 25—60 km od státní hranice ČSSR. Celé území je dobře operačně připraveno a hustá silniční i železniční síť umožňuje jak manévry, tak zásobování vojsk.

V celém popisovaném území je připraven rozsáhlý systém zatarasů, který v pásmu podél hranice ČSSR dosahuje hloubky 40—100 km. Další pásmo zatarasů je připraveno na přístupech k řece Rhein a v pohoří Schwarzwald, Odenwald a Spessart.